

הרב אליעזר בן פורת
פרופ' פסח קליימן

טבעת נובה (NuvaRing) לענין חציצה בטבילה ולענין בדיקות הפסק טהרה וז' נקיים

בשנים האחרונות נפוץ שימוש בהתקן חדש למניעת הריון – טבעת נובה. טבעת הורמונלית זו עשויה פלסטיק, ומכילה שילוב של פרוגסטרון ואסטרון, בדומה לגלולה למניעת הריון הנלקחת דרך הפה. קוטרה של הטבעת כ-5 ס"מ והיא גמישה ונוחה להכנסה ולהוצאה. האשה מניחה את הטבעת בנרתיק למשך ג' שבועות, ובתום זמן זה כלה כוחה ההורמונלי של הטבעת.

כמה יתרונות נודעים לטבעת נובה על פני הגלולה הנלקחת דרך הפה. ראשית, אין מוטל על האשה לזכור כל יום לקחת את הגלולה, אלא זהו ענין של הכנסת הטבעת פעם אחת לג' שבועות. שנית, תופעת הלואי של בחילה הכרוכה בלקיחת הגלולה, שכיחה פחות בטבעת נובה. ואחרון, הבעיה של דימום בין וסתי שכיחה פחות למשתמשות בטבעת נובה [4.7%] לעומת הגלולה [10.4%]¹.

שאלה:

אשה אשר על פי הוראת רב הותר לה להשתמש בטבעת זו, טבלה כאשר טבעת זו בתוכה, ורק כאשר הגיעה לביתה נזכרה ששכחה להוציא את הטבעת קודם הטבילה. ויש לעיין מה דינה לענין דיעבד, האם צריכה לחזור ולטבול, ואם יש הבדל לענין זה אם כבר לנתה עם בעלה, או לא?
נשתדל בס"ד לבאר דברי הפוסקים בנושא זה בשישה פרקים:

- א. בהבדל שבין 'בית הסתרים' ל'בלוע' לענין חציצה בטבילה.
- ב. ביאור דברי הנודע ביהודה [יו"ד קמא סי' ס"ד ותנינא סי' קל"ה] בדיון טבעת למניעת צניחת הרחם [prolapse].
- ג. בדעת החוות דעת המובאת בשו"ת רע"א [סי' ס'] בדיון הנרתיק אם צריך שיהא ראוי לביאת מים.
- ד. אם יש לדון כאן מטעם 'אינו מקפיד'.
- ה. מסקנת ההלכה בענין טבעת נובה לענין חציצה.
- ו. בדיון טבעת נובה לענין בדיקות הפסק טהרה וז' נקיים.

1. ראה: Milsom L., et al. Hum Reprod [2006]; 21:2304 -11

א. בין "בית הסתרים" ל"בלוע" לענין חציצה בטבילה

בית הסתרים אין צריך שיבואו שם מים, ונלמד מ"וידיו", מה ידיו בנראה, אף כל בנראה, פרט לבית הסתרים², וכן נלמד מהכתוב "ורחץ בשרו במים", מה בשרו מבחוץ, אף כל [שהוא] מבחוץ, פרט לבית הסתרים³. אבל אעפ"י שאין צריך ביאת מים בפועל בבית הסתרים, מ"מ צריך שיהא מקום הראוי לביאת מים, דהיינו שלא יהא שם דבר החוצץ, וכל הראוי לטבילה אין בילה מעכבת בו, ומעשה בשפחתו של בית רבי שטבלה ועלתה ונמצאה עצם בין שיניה, והצריכה רבי טבילה אחרת⁴. וכן נפסק בשו"ע סי' קצ"ח סעיפים כ"ד, ל"ח ומ"ג. ונחלקו הראשונים ז"ל בגדר הדין שצריך שיהא בית הסתרים ראוי לביאת מים, יש אומרים שדין זה מן התורה, שנלמד מריבוי של "כל בשרו" לרבות ביה"ס, שצריך שיהא ביה"ס לכל הפחות ראוי לביאת מים⁵, ויש אומרים שאינו אלא דין דרבנן, הואיל ולענין טומאה הלשון דינו כגלוי מה"ת, שוויהו רבנן לענין טהרה נמי כגלוי, והתקינו דלשון ושיניים שפעמים מגולים יהיו צריכים להיות ראויים לביאת מים⁶.

ולעומת זאת מצאנו מקום הנגדר כ'בלוע', אשר דינו שונה מביה"ס לענין טבילה, ע' ר"ש מקואות סוף פ"י בביאור התוספתא [שם פ"ח] לענין חץ שנכנס לו בירכו, וקדם עליו העור מלמעלה, דאינו חוצץ, דכל שהוא בלוע, כשם לענין טומאה אינו נטמא, כך לענין טבילה, אינו צריך שיהא ראוי לביאת מים, שהבלוע כמי שאינו בעולם, וכמו שלענין טומאה בטל אגב גופו כשקדם העור מלמעלה, ושוב אינו מטמא ולא מיטמא, כך גם לענין חציצה בטל אגב גופו, וכ"כ האור זרוע⁷. וכן נפסק בשו"ע סי' קצ"ח סי"א, ובלבוש עטרת זהב [שם סי"א] ביאר שאם החץ משוקע בבשר, שכבר עבר מן בשר העור ולפנים, אעפ"י שעדיין נראה מונח על הבשר הפנימי, אינו חוצץ, שלא נאמר בטבילה "ורחץ בשרו במים" אלא על בשר העור החיצוני, ולא על הפנימי, שאפילו ראוי לביאת מים לא בעינן גביה.

2. תורת כהנים מצורע, מכילתא דזבים סוף פרשתא ב'.
3. קידושין כ"ה ע"א. בביאור הצורך בשני מקורות, ע' תוס' יו"ט מקואות סוף פ"ח, שו"ת זכרון יוסף יו"ד סי' י' וסדרי טהרה סי' קצ"ח ס"ק כ"ג.
4. קידושין כ"ה ע"א ונדה ס"ו ע"ב.
5. תוס' קידושין כ"ה ד"ה כל ונדה ס"ו ע"ב ד"ה כל, מאירי קידושין שם.
6. רמב"ן ורשב"א קידושין שם בשם י"מ וריטב"א שם בשם רבו. וע' סדרי טהרה סי' קצ"ח ס"ק נ' בביאור דברי השו"ע סי' קצ"ח סכ"ה עפ"י דברי הריטב"א הנ"ל, וכן הנודע ביהודה קמא יו"ד סי' ס"ד כתב בסוף דבריו שם: "האחרונים ביו"ד לא ראו דברי הריטב"א הנ"ל ולכן נדחקו ביו"ד סי' קצ"ח וסי' קצ"ט בכמה דברים שהקל השו"ע בביה"ס לענין חציצה יותר מבשאר הגוף, ולדעת הריטב"א הנ"ל הדבר פשוט שכיון שהוא דרבנן הקילו". משמעות דברי הנוב"י שפירש בדעת השו"ע דנקט כשיטה זו של הריטב"א בשם רבו. וכן משמעות דברי הש"ך סי' קצ"ח ס"ק ל"ב.
7. אור זרוע הל' נטילת ידים סי' ע' והל' נדה סי' שס"ב. וע' מרדכי שבועות סי' תש"נ ותשנ"א.

אכן דברים אלו נאמרו לענין חציצה שהיא בתוך גופו של אדם ממש, ומשום כך הרי היא כחלק מגופו, ולא נאמר דין טבילה אלא על השטח החיצוני של הגוף, משא"כ טבעת זו שאנו דנים עליה, אעפ"י שהיא מונחת בתוך חלל שבגוף האשה, מ"מ הרי הנרתיק הוא מקום נגיש לאשה, ואין הטבעת עשויה להתבטל בגופה כי אם להנטל ממנה, וצ"ע היאך נידיינה.

ב. טבעת נרתיקית (pessary) למניעת צניחת הרחם

רבותינו האחרונים ז"ל דנו בטבעת [pessary] שהונחה לצורך מניעת צניחת הרחם [prolapse], אם היא חוצצת בטבילה. הראשון לדון בשאלה זו, הגאון רבי יוסף שטיינהארט ז"ל בשו"ת זכרון יוסף [יו"ד סי' י'], צידד להתיר [בטעם ה'] משום ש"כפי מה שהגידו לי נשים, הטבעת אינה בבית החיצון, ורק שנדחפת למעלה בפרוודור סמוך לחדר, לעכב יציאת האם, ולפי"ז הו"ל 'בלוע' דאין צריך ראוי לביאת מים". כלומר, הגרי"ש ז"ל סבור שכיון שתכלית הנחת הטבעת היא "לעכב יציאת האם", ודאי מניחים אותה עמוק ככל האפשר בתוך הנרתיק, ולדעתו מקום זה נגדר כ'בלוע'. והוסיף ואמר: "ורבא הרי לא קאמר בנדה מ"ב ע"ב דבית הסתרים הוי [על מקום זה], רק על בית החיצון וכדמוכח מדברי התוס' שם מ"ב ע"א ד"ה אמאי טומאה בלועה הוי". כלומר, נחלקו אביי ורבא לענין אותו מקום באשה, אם נחשב כבלוע לענין טומאה, או דינו כבית הסתרים, ורבא סובר דחשיב כביה"ס, והלכה כרבא, וכן לענין חציצה הדין כן, ומשמעות דברי התוס' [נדה מ"ב ע"א ד"ה אמאי] דמחלוקתם הוי לענין בית החיצון, אבל לפנינו מזה 'בלוע' הוי.

ולכאורה 'בית החיצון' האמור כאן הוא הנרתיק, ובו נחלקו אביי ורבא, והלכה כרבא שדינו כבית הסתרים, וצריך איפוא שיהא המקום ראוי לביאת מים, וחציצה מעכבת בו. על כך משיב הזכרון יוסף, שהמקום שבו מונחת הטבעת אינו בבית החיצון, אלא לפניו ממנו במקום הנחשב כמו 'בלוע', ולפיכך אינו צריך שיהא ראוי לביאת מים. ויש להוסיף, שאעפ"י שהטבעת מונחת בנרתיק, סובר הזכרון יוסף שאותו חלק פנימי ביותר של הנרתיק דינו כמו 'בלוע', אלא שלא הגדיר באופן ברור חלק זה.

גם רבינו הנודע ביהודה נשאל בענין זה [נוב"י קמא יו"ד סי' ס"ד], וגם הוא מחלק בין ביה"ס שצריך להיות ראוי לביאת מים, לבין מקום הנקרא 'בלוע', שאינו צריך שיהא אפילו ראוי לביאת מים. והביא הנוב"י מחלוקת אביי ורבא [נדה מ"ב ע"ב] הנ"ל, וכתב שעד כאן לא נחלקו אלא בבית החיצון, אבל בעומק הרחם [ר"ל בעומק הנרתיק] למעלה מבית החיצון, לכו"ע 'בלוע' הוה. וציין לדברי התוס' [שם מ"ב ע"א ד"ה אמאי] ודברי הרמב"ן בחידושו

[שם] שכתב דהיינו עד בין השיניים⁸, ומשמע בנדה מ"א ע"ב דהיינו עד מקום שהשמש דש, וכ"מ ברמב"ם [הל' איסור"ב פ"ה הל' ב']. ולפי"ז מסיק הנוב"י, שכיון שטבעת זו מונחת עמוק מאוד לעכב נפילת הרחם, צריכים לחקור אשה זו אם הטבעת מונחת בעומק כל כך עד שאין השמש דש ומגיע שם אפילו בשעת גמר ביאה, אז שוב מקרי 'בלוע' ואין צריך אפילו ראוי לביאת מים ולא איכפת לן בחציצה, ואי"צ להסיר בשעת טבילה.

וחזר רבינו וקיים דבריו [נוב"י תנינא יו"ד סי' קל"ה] לחלק בין ביה"ס שצריך שיהא ראוי לביאת מים, לבין בלוע שאי"צ שיהא ראוי לביאת מים, והוסיף לפרש דבריו [שם ד"ה ומה שהגבלתי]: "הנה בדקדוק גדול צמצמתי המקום, שאף שהשמש מגיע בגמר ביאה עד בין השיניים [כמשמעות דברי הרמב"ם הנ"ל], היינו שנוגע שם נגיעה כל דהו, אבל אינו דוחק בכח שם, וא"כ מי יוכל לשער זה? ואם השמש נוגע בטבעת, שמא כבר הוא יתר מנגיעה כל דהו, ולא רמיא על הבעל בשעת מעשה לשקול נגיעה זו אז בפלס ומאזנים! לכן צמצמתי המקום, שבמקום שאינו נוגע כלל ודאי הוא בלוע".

ונראה שרבינו הנוב"י [וכן י"ל בדעת הזכ"י הנ"ל] נתכוון לחלק הנרתיק הפנימי העמוק ביותר, הנקרא vaginal fornix. מקום חבוי זה שבחלק העליון של הנרתיק נחלק משאר הנרתיק, כתוצאה מבליטת צוואר הרחם אל תוך הנרתיק, ובדרך כלל אין השמש נוגע בחלק זה. לדעתו של רבינו הנוב"י, היסוד המבדיל בין ביה"ס ל'בלוע', הוא ענין הנגישות. החלק הפנימי ביותר של הנרתיק הנ"ל, כיון שאינו נגיש בדרך כלל⁹, דינו כמו 'בלוע' ואין צריך ראיות לביאת מים.

ואין לשאול, היאך יתכן לומר שחלק מן הנרתיק נחשב לביה"ס, ואילו חלקו הפנימי דינו כמו 'בלוע', שהרי כבר למדנו מדברי הרב מנחם עזריה ז"ל מפאנו לענין החוטם שחילק כן, ע' בשו"ת הרמ"ע מפאנו [סי' ק"י] שכתב לענין לפלוף יבש שבתוך החוטם, האם חוצץ בטבילה: הכלל בחציצה שלא נתנה תורה למלאכי השרת, ומה שהוא חלל הגוף, אפילו ראוי לביאת המים אינו צריך, אלא במקום שדרכו להיות מתגלה לפעמים וכו' ונכון מאד להזהר על שפת החוטם בפנים שלא יהא בו לפלוף יבש, אבל בחלל הפנימי פשיטא

8. ר"ל אצל הצואר הרחם. להגדרת "בין השיניים", ראה מאמרו המקיף של הרב ד"ר מ. הלפרין **אסיא** פ"ה-פ"ו אלול תשס"ט, הכרת האנטומיה הגינטלית עמ' 105-121.

9. הנוב"י דן מצד נגיעת השמש בטבעת בשעת ביאה, ויש להוסיף שגם בבדיקה אין דרך האשה להגיע למקום זה בדרך כלל, ראה דברי מרן **הבית יוסף** בסי' קצ"ו שתמה על בדיקת חורין וסדקין בעומק עד מקום שהשמש דש, ודברים אלו קשים בעיני, שא"א לאשה להכניס העד כל כך בעומק וכו'.

שאינו מעכב, שאין צואת החוטם אלא זו היוצאת קצת, לאפוקי הדבוקה בגובה החוטם או חללו בפנים שאינה יוצאת עדיין וכו' ובכל מקום שאין דרכו להגלות לעולם, אפילו ראוי לביאת מים לא בעינן, שאין שום אדם מקפיד עליו, ועוד, מה שהוא לגמרי מן החלל, לאו בקפידה תליא מילתא, אלא כל עיקר אינו טעון ביאת מים¹⁰. הרמ"ע ז"ל אינו קורא למקום זה 'בלוע', אלא 'חלל פנימי', אך מדבריו למדנו לחלק באותו חלל עצמו, שחלקו החיצוני של החוטם, דהיינו על שפת החוטם בפנים, "נכון מאד להזהר שלא יהא בו לפלוף יבש"¹¹, "משא"כ חלק החוטם הפנימי למעלה, אין צריך אפילו ראוי לביאת מים. ולהלן נשוב עוד לדברי הרמ"ע ז"ל.

אכן כל הדיון הנ"ל לענין טבעת למניעת צניחת הרחם, אין בו כדי מתן תשובה לשאלתנו, שכן טבעת נובה אינה מונחת בעומק גדול כל כך ע"י האשה, וכן השמש נוגע בטבעת בשעת ביאה, והרי מקום זה נגיש, ולכן נראה שאין לומר שטבעת נובה מונחת בנרתיק בחלק הנחשב כ'בלוע' לדעת הנוב"י¹².

ג. שיטת החוות דעת שהנרתיק לא צריך להיות ראוי לביאת מים

בשו"ת רבי עקיבא איגר [סי' ס'] הביא דברי הגאון רבי יעקב מליסא ז"ל בעל חוות דעת, "דלענין טבילה אותו מקום [ר"ל הנרתיק] אינו צריך להיות ראוי לביאת מים, כיון שא"א שיכנסו מים לתוכה, לא אצריכה רחמנא, ותדע, דהא אי לא כתיב מיעוטא "וידיו", היה צריך ביאת מים ממש, ומה היה לה לעשות?" הגאון רע"א ז"ל משבח את סברתו של החו"ד¹³, ומקשה על דבריו מהגהת הרמ"א [סי' קצ"ח סמ"ג], ובסוף הדיון מישב רע"א קושיתו על החו"ד ומקיים דבריו, "דסברת החוש מסייעתו"¹⁴. גם השואל בשו"ת נובי"ת [יו"ד סי' קל"ה] כתב שלא הצריכו שיהא ראוי לביאת מים אלא בבית הסתרים שהמים יכולים להכנס שם, אבל אותו מקום באשה [ר"ל

10. והובאו דבריו בכנסת הגדולה יו"ד סי' קצ"ח הגהת הטור אות ד', **חידושי רע"א** סי' קצ"ח ס"ז, חכמת אדם **בבינת אדם** סי' י"א [כ'] ובשו"ת **חת"ס** יו"ד סוף סי' קצ"ב.

11. מש"כ הרמ"ע ז"ל דעל שפת החוטם בפנים, **נכון מאד להזהר** שלא יהא בו לפלוף יבש, היינו טעמא, דיש לצדד משום הטעם השני שכתב שם שאין אדם מקפיד אלא על צואת החוטם היוצאת קצת.

12. אשה ששכחה את עד הבדיקה בנרתיק וטבלה כן, ע' שו"ת **מהרש"ם** ח"א סי' קצ"ט שמקל בדיעבד שאינה צריכה לטבול שנית, וטעמו משום שיש ספק שמא לא היה מהודק וכן אולי נכנסים המים דרכו, וספיקא דרבנן לקולא, וכן בשו"ת **תפארת אדם** סי' נ"ג צידד להקל משום דהוי ספק רפוי וסד"ר לקולא, ועוד ספק יש שמא היה למעלה ממקום שהשמש דש ונחשב 'בלוע'. שני הטעמים הנ"ל אינם מועילים להחיר כאן, שהרי טבעת נובה ודאי מהודקת, וכן מונחת היא במקום שהשמש דש.

13. לשון הרע"א בתשובה שם: "הסברא נכונה, כיון דבלא החציצה ג"כ אינה ראויה לביאת מים, למה יגרע ע"י החציצה".

14. עוד צידד הרע"א ז"ל שם בתשובתו להקל לדעת הנך ראשונים ז"ל הסוברים שרבנן הם שהצריכו בביה"ס שיהא ראוי לביאת מים, יש לומר שלא החמירו להצריך ביאת מים אלא בפה, שלענין טומאה הוא כגלוי, אבל במקומות שגם לענין טומאה הם כביה"ס, אף לענין טבילה לא הצריכו שיהיו ראויים לביאת מים.

הנרתיק], שאין המים יכולים להכנס שם אף אם היתה מרחקת ירכותיה זו מזו, אינו צריך שיהא ראוי לביאת מים, וכל שהוא לפניו מן המקום שנראה כשהתינוקת יושבת ורחמה נפתח קצת [ע' נדה מ"א ע"ב ורש"י שם], אי"צ קאיאות לביאת מים. והנוב"י [שם] מסתייג מחידוש זה, ד"אף שהוא דבר המסתבר, מ"מ לא מצינו מקור לחלק בין שני מיני בית הסתרים.

אבל בשו"ת הרמ"ע מפאנו [סי' ק"י] הנ"ל מפורש להדיא שנקט כסברא זו, שכתב "ובכל מקום שאין דרכו להגלות לעולם, אפילו ראוי לביאת מים לא בעינן", והרע"א ז"ל עצמו מביא דבריו בגליון השו"ע סי' קצ"ח ס"ז. גם הגאון רבי ישמעאל ז"ל ממודינא בשו"ת זרע אמת [יו"ד סי' פ"ו] לענין טבעת למניעת צניחת הרחם הנ"ל, החזיק בכל עוז בסברת הרמ"ע ז"ל והביא מקור לדבריו מאחד הראשונים ז"ל, בשיטה לא נודע למי [קידושין כ"ה ע"א] שכתב הטעם דשיניים שהן בבית הסתרים צריך שיהיו ראויים לביאת מים, משום דזימנין דמגלי, ומשמע מדבריו שבית הסתרים שאינו מתגלה לעולם אי"צ אפילו ראוי לביאת מים.

גם האבני נזר [יו"ד סי' רנ"ג ס"ק ה'] הביא דברי החו"ד הנ"ל ד"עומק בית הרחם בלאו הכי אינו מגיע מים לשם, ואף בלא חציצה אינו ראוי לביאת מים, ואין נפקא מינה כלל אם יש חציצה, או לא, ודחה האב"נ דבריו, דא"כ גם מה שאינו בעומק לא נצריך שיהא ראוי לביאת מים, דאין טבילה לחצאין¹⁵, ומפורש בדברי הר"ש [על המשנה סוף פ"ח דמקואות] דביה"ס דנשואה חוצץ, היינו בית הרחם [שכתב הר"ש: פירוש, נשואה מקפדת שלא יהא דבר חוצץ במקום תשמיש], אלו דברי האב"נ בהשגתו על החו"ד. ונראה לקיים דברי החו"ד, שביה"ס שמדברת עליו המשנה והתוספתא [שם פ"ו] ומפרשה הר"ש דהיינו במקום תשמיש¹⁶, כונתו למקום שנראה כשהתינוקת יושבת ורחמה נפתח קצת [נדה מ"א ע"ב ורש"י שם], המכונה "חצר הפות" [vestibulum]¹⁷, משא"כ הנרתיק עצמו שמדבר עליו החו"ד, הוא מקום אחר, והוא חלל בגוף האשה שלפי טבעו אין המים נכנסים בו בטבילה, ולפיכך אין דין טבילה בכלול לדעת החו"ד.

אבל בשתי תשובות מאוחרות יותר¹⁸, כתב האבני נזר: "אך נסמוך על סברת הרב ז"ל מליסא [הלא הוא בעל חו"ד], דכל שהוא בעומק שבלא זה

15. ע' רש"י קידושין כ"ה ע"א ד"ה אף כל מאבראי, שכתב: וטבילה למקצת לא אשכחן.

16. לא נזכר בדברי הר"ש הלשון "בית הרחם" כמו שהביא בשמו האב"נ, כי אם "מקום תשמיש", אשר בהקשר זה הכונה ל"חדר הכניסה" וכדלהלן.

17. ראה מאמרו של הרב דר. מ. הלפרין הנ"ל (הערה 8 לעיל), עמ' 110.

18. התשובה בסי' רנ"ג שבה משיג האב"נ על החו"ד נכתבה בשנת תרנ"ה, ואילו התשובה סי' רנ"ה שבה מכריע האב"נ לסמוך על החו"ד נכתבה בשנת תר"ס, וחזר על דבריו אלו בתשובה סי' רנ"ו שנכתבה בשנת תרס"א.

לא יכנסו שמה המים, מה איכפת בחציצה, והובאה סברתו בתשובת רע"א, ובתשובת רמ"ע סי' ק"י כתב שבגובה החוטם אף ראוי לביאת מים לא בעינן, ובתוס' הרא"ש [נדה ס"ו ע"ב] כתב: ורחץ בשרו משמע אבראי, ומיהו ראוי לביאת מים בעינן, כיון דלפעמים נכנס בו המים, מבואר דבמקום שלעולם אינו נכנס שם מים לא בעינן אף ראוי לביאת מים, ולא איכפת לן בחציצה". הרי מסקנת האב"נ להורות כדעת החו"ד, ונסתייע מדברי הרמ"ע מפאנו הנ"ל¹⁹, וכן מצא מקור לדבריו בתוס' הרא"ש.

ד. האם טבעת נובה נחשבת כדבר שלא מקפידים עליו

עוד יש לדון כאן מטעם שאינה מקפדת על טבעת נובה המונחת שם, אלא אדרבא ניחא לה ורוצה בקיומה, והרי זה מיעוט שאינו מקפיד. אלא שיש לעיין בזה מדברי החת"ס [יו"ד סי' קצ"ב] לענין טבעת למניעת צניחת הרחם, שהביא דברי הנובי"ק [יו"ד סי' ס"ד] הנ"ל, והסכים לדבריו שכיין שצריכה להסיר את הטבעת בעת שתפסיק בטהרה, וכן בשעת ספירת ז' נקיים, ודאי קרי 'מקפיד'²⁰. ולפי"ז טבעת נובה, שבקלות ניתן להסירה, צריכה האשה להסירה לפני בדיקת הפסק טהרה והבדיקות של ז' נקיים, ולפיכך נחשבת היא ל'מקפיד' לדעת הנובי"ק והחת"ס²¹.

ה. המסקנה ההלכתית

העולה לדינא, טבעת נובה שאין כל קושי לאשה להסירה, צריכה היא להסיר את הטבעת קודם טבילתה. ובדיעבד, אם שכחה להסירה וטבלה וכבר לנתה עם בעלה, או במקום שא"א לה לחזור ולטבול, נראה שיש לסמוך בדיעבד על דעת החוות דעת המובאת בדברי הרע"א הנ"ל, ועל דעת הרמ"ע מפאנו והזרע אמת, ועל הוראת האבני נזר, שנקטו לדינא שחלל הנרתיק נחשב כמקום שאינו צריך להיות אפילו ראוי לביאת מים ואין חציצה מעכבת בו. אבל אם עדיין לא לנתה עם בעלה, צריכה לחזור ולטבול, לחשוש לדעת הנודע ביהודה וסיעתו הסוברים שצריך ראיות לביאת מים אף בביה"ס

19. מדברי הרמ"ע מפאנו למדנו לחלק באותו חלל עצמו, וטעמו משום שלא נתנה תורה למלאכי השרת, ומה שהוא חלל הגוף, אפילו ראוי לביאת המים אינו צריך, אלא במקום שדרכו להיות מתגלה לפעמים.

20. ולא חלק החת"ס שם ס' קצ"ב על הנובי"ק אלא לענין ההסרה בשעת לידה, וסובר החת"ס שמשום זה לא מקרי 'מקפיד'. ועוד הוסיף החת"ס בתשובתו שם ס' קצ"ג טעם להתיר משום דסכנה וחולשה רבה להוציא את הטבעת, הלכך נחשב לפחות כספק 'אינו מקפיד', ובביה"ס, הוי ספיקא דרבנן, וגם י"ל דהוי 'בלוע', והובאו דבריו בקיצור בפתחי תשובה סי' קצ"ח ס"ק ט"ז.

21. וע' שו"ת חשב האפור ח"ב סי' קי"ז שהקל על סמך דברי החלקת יואב ח"א יו"ד סי' ל' לענין חציצה שהיא מדרבנן, כגון מיעוט, או ביה"ס לדעת הריטב"א הנ"ל, דכל המתבטל אל הגוף לשבעה ימים דינו כמתבטל לעולם, ואינו חוצץ, אלא שהמדובר שם היה בטבעת למניעת צניחת הרחם המוצאת אחת לג' חדשים ע"י רופא, ועוד יש לצדד שם מדין 'בלוע', ולכן אינו דומה כלל לטבעת נובה.

זה, שכיון שאפשר לה להסיר בקלות את הטבעת ולטבול, מדוע לא תעשה כן, וכמאמר רבי ינאי [ע"ז ל"ז ע"ב]: "הא מיא בשיקעתא דבנהרא, זילו טבולו", ולכן תחזור וטבול. מיהו, לא תברך על טבילה חוזרת זו, וכן בכל מקום שחוזרת וטובלת משום שיש מחלוקת הפוסקים ואנו חוששים לדעת המחמירים²², חוזרת וטובלת בלא ברכה²³. ואם חושש המורה, שאם יורה לאשה לטבול בלא ברכה, תזלזל האשה בטבילה, רשאי להורות לה לטבול בברכה²⁴.

ו. טבעת נובה בהפסק טהרה ובדיקות ז' נקיים

ולענין הבדיקות של הפסק טהרה וז' נקיים, לכתחילה צריכה להסיר את הטבעת קודם עשיית בדיקות אלו. ואם קשה לה להסיר את הטבעת ולהחזירה קודם הבדיקה ולאחריה בכל יום מז' הנקיים, מחמת רגישותה, או שתקלקל את עצמה בכך, תסיר את הטבעת לכל הפחות לצורך בדיקת הפסק טהרה ובדיקת יום א' ויום ז' של שבעת הנקיים, ושאר הבדיקות תוכל לעשות כאשר הטבעת בפנים²⁵. וע' שו"ת הר צבי [יו"ד סי' קנ"ה] לענין אשה ששכחה להוציא טבעת מכסה הגומי [cervical cap]* למניעת הריון, וטבלה עם הטבעת בפנים, ואמר הגרצ"פ ז"ל, שעכשיו אחרי שהוציאה את המכסה לחוץ, תפסיק בטהרה ותספור ז' נקיים ואחר טהרה, כי יש לחוש שמאחר שהמכסה היה בפנים, שמא לא חשיב ז' נקיים, מכיון שיש חשש שהמכסה עיכב יציאת הדם לחוץ, ואפשר שעדיין לא טהרה, אלו דבריו ז"ל.

ונראה שאין לדמות מכסה הגומי שדן בו הגרצ"פ ז"ל לטבעת נובה. חדא, מכסה הגומי דרכו לעכב נזילת הדם, משא"כ טבעת נובה שהיא חלולה לגמרי (ראה תמונה בעמ' הבא). ועוד, המכסה תפקידו לחסום את תעלת צוואר

22. כגון סי' קצ"ח ס"כ וט"ז שם ס"ק כ"א לענין שכחה ליטול צפורניה, סי' קצ"ח סכ"ג לענין טבעת באשה שאין דרכה ללוש, ע' **לחם ושמלה**, לחם ס"ק נ"ו, סי' קצ"ח סכ"ו לענין לא בדקה קודם טבילה בביה"ס, ע' **בית לחם יהודה**, סי' קצ"ח סל"ה לענין דרך הטבילה, ועוד. וע' פתחי תשובה סי' קצ"ד ס"ק ב'.

23. ע' **ערוך השלחן** סי' ר' ס"א: וכשטבלה ואח"כ חוזרת וטובלת מפני איזו חומרא, כגון ששכחה ליטול צפורן וכיו"ב, טובלת בלא ברכה, וכ"כ **לחם ושמלה** סי' קצ"ח, לחם ס"ק קט"ז, שו"ת **שאלות שמואל** יו"ד סוף סי' ע"ד.

24. ע' שו"ת **דור רביעי** ח"א סי' ל"א, ויש לצרף כאן דעת רבינו צדוק הכהן מלובלין ז"ל בשו"ת **תפארת צבי** ח"ב סי' י"ט ס"ק ב' שיש לברך אפילו על טבילה משום חומרא.

25. ע' **נודע ביהודה** תנינא יו"ד סי' קכ"ט באשה שקשה עליה הבדיקה מרוב הכאב, וקורא הנוב"י לחובת הבדיקה בכל יום מז' הנקיים "הצרכת הדבר לכתחילה – ודאי שהוא רק חומרא דרבנן בעלמא", ובמקום צער לא גזור. ועוד הוסיף הנוב"י טעם אחר להקל: "ויש לחוש שע"י רוב הבדיקות יגרמו שהמכה תגלע ותוציא דם, ונצטרך אח"כ להקל כאשר תמצא דם לתלות במכה, יותר עדיף שלא לבוא לידי קולא זו". ויש להוסיף, שאף שדברי הנוב"י אמורים בכאב גדול הבא מחמת מכה בנרתיק, שלכן הקל בבדיקת הפס"ט ויום א' וז' משבעת הנקיים, ובשאר הימים תעשה קינוח בלבד, כאן עדיף טפי, שהרי בודקת בשאר ימים בפנים, ואף שהטבעת בפנים, עדיפות בדיקות אלו מקינוח. וראה עוד להלן.

* על ההבדל בין cervical cap לבין diaphragm ראה **אסיא** עז-עמ' 126-127 כולל תרשים מס' 1 ותרשים מס' 2. -- העורך.

הרחם, ולכן כמו שהוא מונע את הזרע מלהכנס, הוא מונע את הדם מלצאת. משא"כ טבעת נובה שהיא איננה מונעת את יציאת הדם מתעלת הצוואר. ועוד, טבעת נובה ניתנת בקלות להזזה ממקומה כאשר מוכנס העד לבדיקה בפנים הנרתיק, משא"כ מכסה הגומי הנ"ל.

הלכן, לענין דיעבד, אם עשתה כל הבדיקות [הפס"ט וז' נקיים] כשהטבעת בפנים, וגם טבלה כך, וכבר לנתה עם בעלה, יש לצדד להקל, ומשום שטבעת נובה, שלא כטבעת למניעת צניחת הרחם, היא טבעת רכה וגמישה, וכאשר עשתה האשה בדיקה בפנים הנרתיק, קרוב לודאי שהזיזה את הטבעת ממקומה, ואם היה שם דם, היה עולה על עד הבדיקה²⁶.

טבעת 'נובה' – NuvaRing

26. ואפילו אם תמצי לומר שלא זוהי הטבעת ממקומה בעת הבדיקה, עדיין יש כאן כל צדדי ההתר שנאמרו בטבעת למניעת צניחת הרחם, ראה שו"ת זכרון יוסף יו"ד סי' י' שיש לסמוך על רוב נשים שאינן רואות יותר מו' ימים, ואין להחזיק ריעותא שיש דם תחת הטבעת, ובשו"ת אור שמח יו"ד סי' ד' ועוד פוסקים רבים, הסכימו לדעת הזכרון יוסף. ועוד, דעת הראב"ד שאין צורך בבדיקה בחורים ובסדקים לבעלה, ולדעת הנובי"ק יו"ד סי' מ"ו גם הרי"ף והרמב"ם סוברים כן, וע' אב"נ יו"ד סי' רנ"ה ס"ק ג' וד' שאם הוחזקה שאינה רואה יותר מו' ימים דא"צ שימור מדאורייתא, רק מחומרא דבנות ישראל החמירו, והוא עוד פחות מדרבנן, רק מנהגא, יש לסמוך על דעת הראב"ד הנ"ל, וכ"כ האב"נ שם סי' רנ"ב ס"ק ב' ושם סי' רנ"ג ס"ק כ"ה שכן רגיל להורות. ועוד, הרי נעשו כאן בדיקות רבות בפנים ונתבררה סתימת המעיין, ע' חזו"א סי' צ"ב ס"ק כ"א ושם ס"ק כ"ד אסף החזו"א כל צדדי ההיתר שנאמרו בטבעת למניעת צניחת הרחם ויעו"ש.

דימום בעת שימוש בטבעת נובה*

שאלה:

לאחרונה התחלתי להשתמש בטבעת בשם נובורנג למניעה, המחזור שלי סדיר בד"כ אך במסגרת הימים הנקיים גיליתי דימום בגודל שעועית. האם עליי לבצע הפסק טהרה שוב?

תשובת הרב ד"ר מרדכי הלפרין:**

א. NuvaRing היא טבעת עשויה חומר פלסטי בקוטר של כחמישה ס"מ, דקה, גמישה ומפרישה באופן רציף הורמונים מונעי ביוץ בדומה לגלולות למניעת הריון.

הטבעת מאבדת את יעילותה אם היא נמצאת מחוץ לנרתיק במשך יותר משלוש שעות, אך אין מניעה מלהוציאה לזמן קצר מאד.

מבחינה הלכתית חובה להוציאה לפני בדיקת הפסק טהרה, לנקותה משרידי דימום שדבוקים בה, ולהחזירה למקומה מייד אחרי הבדיקה. כמו כן ראוי להוציאה מהנרתיק לפני כל בדיקה בז' נקיים ולהחזירה מיד אחרי הבדיקה.

סמוך לטבילה חייבים להוציאה, ולא לשכוח להחזירה מייד אחרי הטבילה. בדיעבד, אם שכחה וטבלה עם הטבעת – מן הראוי לשאול שאלת חכם.

לגבי דיני חציצה, יעויין בנשמת אברהם כרך שני, חלק יורה דעה, סי' קצח, ס"ק יב פסקאות 1-2. וראו בהערה 127 שם בשם הגרש"ז אויערבאך.

בניגוד לטבעת בפרוזדור המוזכרת שם בפסקה 2 והידועה יותר בשם "פסרי" ואשר אמורה להמציא בנרתיק זמן ממושך, טבעת הנובה-רינג נועדה להישאר בנרתיק רק 21 יום, הבדל בעל משמעות הלכתית ברורה.

דיון מורחב יותר בחלק מהסוגיות הנוגעות לדיני חציצה, נמצא בנשמת אברהם שם, סי' קצח, ס"ק א. לעניין בדיקות הפסק ושבעה נקיים, ראה נשמת אברהם שם סי' קצו, ס"ק ב, (עמ' קיח-קיט).

ב. לגבי דימומים וכתמים הקשורים בנובה-רינג, חשוב לדעת שדינם כמו דימומים וכתמים רגילים. לכן אם מדובר בדימום או כתם המחייב הפסק טהרה, הדין כאן יהיה זהה ותצטרך להפסיק בטהרה.

* מתוך פרויקט השו"ת הבינלאומי לרפואה והלכה של מכון שלזינגר (שו"ת מס' 4086).
על הפרוייקט ראה אסיא סט-ע, עמ' 59-64 (תשס"ב).

** התשובה נשלחה לשואל בתאריך 11/11/2007.